

Lausunto

14.09.2023

Asia: VN/20721/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevasta muutoksesta? (TTL 5 luku)

Hallituksen esityksen tavoitteena on yksinkertaistaa työttömyysturvajärjestelmää ja lisätä työllisyyttä parantamalla työllistymiseen liittyviä kannustimia.

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy ottaa lausunnollaan kantaa esityksen tuhoisaan vaikutukseen heikoimmassa asemassa olevien tilanteen heikentämiseen, työttömyysturvan merkittävään tiukentamiseen ja erityisesti työllisyyttä vähentävään tavoitteeseen ensin heikentää työssäoloehdon kertymistä palkkatuetussa työssä ja vuoden 2024 alussa annettavalla hallituksen esityksellä poistaa kokonaan työssäoloehdon kertyminen palkkatuetun työn osalta.

Hallituksen esityksen lausunnon antamiseen annettu poikkeuksellisen lyhyt aika jo kertoo tavasta, miten tämä hallitus aikoo runnoa muutokset läpi ja heikentää merkittävästi ansioturvaa sekä mm. palkkatuetun työn vastaanottamisen houkuttelevuutta. Nämä toimet ovat kaikkineen omiaan lisäämään työttömyyttä tai pitkittynyttä työttömyyttä.

Voimassa olevan työttömyysturvalain mukaan palkkatuetussa työssä työssäoloehto kertyy 75 prosenttisesti. Palkkatukijaksot voivat 1.7.2023 voimaan tulleen palkkatukiudistuksen myötä olla työttömyyden perusteella joko 5 kuukautta tai 10 kuukautta. Voimassa olevan työssäoloehdon mukaisesti 26 kalenteriviikon työssäoloehdon täyttymiseksi palkkatuettua työtä pitää tehdä vähintään 35 kalenteriviikkoa eli 8 kuukautta.

Nyt lausuttavana olevassa esityksessä ehdotetaan työssäoloehdon euroistamista, minkä seurauksena uuden palkkatukisääntelyn myötä 5 kuukauden pituisessa palkkatuetussa työsuhteessa työssäoloehto kertyisi 3 kk 22 päivän osalta ja 10 kuukauden pituisessa palkkatuetussa työsuhteessa työssäoloehto kertyisi 7,5 kk osalta, jolloin vaadittu 12 kk työssäoloehto jää täyttymättä, kun ehdotetun työttömyysturvalain 5 luvun 3 §:n mukaan palkansaajan työssäoloehto täytyisi, kun henkilö on 28 kuukauden tarkastelujakson aikana kerryttänyt yhteensä vähintään 12 työssäoloehtokuukautta. Tällainen ansioturvan heikentäminen vaikeuttaa entisestään kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tilannetta. Jo nyt on nähtävissä, miten hallituksen suunnitelmat herättävät pelkoa niin työttömissä työnhakijoissa kuin työllistämistyötä tekevissä yhteiskunnallisissa yritysissä.

Hallituksen esityksessä todetaan, että hallitus on antamassa alkuvuodesta 2024 eduskunnalle hallituksen esityksen, joka koskee muun muassa eräistä ikäsidonnoista poikkeuksista luopumista, missä yhteydessä myös näitä säännöksiä tarkastellaan. Valtioneuvoston lainsäädäntösuunnitelman mukaan tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että viikolla 6 on tulossa käsittelyyn työssäoloehdon kertymisen poistaminen kokonaan palkkatuetun työn osalta. Tällaista esitystä ei voi ymmärtää, eikä tämä toimi työllisyyttä lisäävänä kannustimena. Miten palkkatuetussa työssä tehty työ ei olisi työtä, joka kerryttäisi työssäoloehdotta? Perustuslain mukaan kaikilla ihmisillä on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun eikä ketään saa syrjiä minkään henkilöön liittyvän syyn perusteella. Henkilö, joka tekee palkkatuettua työtä, asetetaan häneen liittyvän syyn perusteella perustavanlaatuisesti erilaiseen asemaan henkilön kanssa, joka tekee työtä ilman palkkatukea. Miten tämä perustellaan perustuslain nojalla? Palkkatuetussa työssä tulee työssäoloehdon kertyä nyt ja jatkossa samoilla perusteilla kuin muissa työsuhteissa.

Kannamme erityistä huolta myös osatyökykyisten työllistymisen ja työssäoloehdon kertymisen osalta. Osatyökykyisten työttömien työnhakijoiden työllistämiseen on mahdollisuus saada palkkatukea ja sitä käytetäänkin yrityksille suunnatussa markkinoinnissa, kun osatyökykyisten työllisyyttä halutaan lisätä. Joissakin tapauksissa henkilön osatyökykyisyyden taustalla on sellainen vamma, että henkilöllä voi olla oikeus 10 + 24 kuukauden pituiseen palkkatukeen ja sille voi vamman perusteella saada jatkoa myös tämän jälkeen. Miten perustellaan se, ettei osatyökykyisen henkilön työ palkkatuetussa työssä kerryttäisi työssäoloehdotta samoin kuin muunlaisessa työsuhteessa?

Miten hallitus perustelee edellä kuvatulla tavalla perustuslain vastaista esitystään?

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

-

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

-

Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

-

Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

-

Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

-

Lausuttavaa omavastuuajan pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

-

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

-

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Lakimuutos vähentää erityisesti palkkatuetussa työsuhteessa olevien työssäoloehdon täyttymistä, ja esityksessä mainitun mukaisesti hallituksen suunnitelmana on kokonaan poistaa palkkatuettu työ työssäoloehdon laskentaperusteena. Tämän seurauksena palkkatuetusta työstä mahdollisesti työttömäksi palaavien henkilöiden toimeentulo vaikeutuu ja heidän turvautumisensa toimeentulotukeen voidaan perustellusti olettaa lisääntyvän. Tulisikin seurata, missä määrin ansiosidonnaisten päivärahojen maksatuksissa saavutettavat säästöt siirtyvät yhteiskunnan maksettaviksi lisääntyneinä toimeentulotukina ja seurannan perusteella arvioida muutoksen kokonaisvaikutusten mielekkyyttä yhteiskunnan kannalta.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Tavanomaista merkittävästi lyhyempää lausuntoaikaa perustellaan budjettilakien valmisteluajataululla. Tätä ei voi kuitenkaan pitää säädösvalmistelun kuulemisohjeessa mainittuna perusteltuna syynä. Lyhyitä kuulemisaikoja pidetään lainoppineiden piirissä yleisestikin ongelmallisina. Näin suurta työttömien ansioturvaa koskevaa järjestelmän muuttamista valmistellaan kiireellä, jolloin aitona nähtävissä olevana seurauksena tulee olemaan se, että säännöksiä joudutaan korjaamaan ja palauttamaan hallitukselle. Tällainen tapa rapauttaa kansalaisten uskoa lainsäätäjän kykyyn arvioida esitettyjen muutosten rajuja vaikutuksia. Samalla tulee näkyväksi hallituksen ihmiskäsitys, joka on perustavanlaatuisesti erilainen kuin vaikeimmin työllistyviä työllistävien yhteiskunnallisten yritysten.

Lehtikuja Juha
Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy